

Ciekawe miejsce rozwoju *Aeshna cyanea* (O.F. MÜLLER, 1764)

An interesting development site of *Aeshna cyanea* (O.F. MÜLLER, 1764)

Grzegorz Tończyk

Katedra Zoologii Bezkręgowców i Hydrobiologii, Uniwersytet Łódzki, ul. Banacha 12/16, 90-237 Łódź, e-mail: tonczyk@biol.uni.lodz.pl

Abstract. Southern hawker is one of the most eurytopic dragonfly species using all types of waters for its development. The observations of this species inhabiting pools made during the mud bath of boars (*Sus scrofa*) are given. This phenomenon was observed in 2006 in Masovia and the east Sudety Mts.

Żagnica sina (*Aeshna cyanea*) jest najmniej wymagającą i jednocześnie o największych zdolnościach adaptacyjnych ważką spośród występujących w Polsce gatunków z podrzędu ważek różnoskrzydłych (Anisoptera). Podawane w literaturze charakterystyki miejsc rozwoju tego gatunku obejmują wody wszystkich typów, od torfowisk wysokich przez jeziora do stawków ogrodowych czy nawet beczek z wodą (HEIDEMANN i SEIDENBUSCH 1993, 2002). Podczas tegorocznych wyjazdów związanych z gromadzeniem danych do „Atlasu ważek Polski” natrafiłem na miejsca rozwoju żagnicy sinej związane z aktywnością dzików (*Sus scrofa*). Podczas wyjazdów na Mazowsze (lipiec 2006) i w Sudety Wschodnie (początek sierpnia 2006), napotkałem wylinki, larwy oraz składające jaj a samice w bajorach powstałych w wyniku błotnych kąpiei dzików. Pierwsze z miejsc to dolina rzeki Mitłoczanki w okolicy miejscowości Trzaski–Bieńki (UTM: DD 37), drugie to źródliska potoku o nazwie Jesionowy Spław w Górach Bialskich w okolicy miejscowości Nowy Gierałtów (UTM: XR 37). W obydwóch przypadkach teren, choć wilgotny, nie obfitował w zbiorniki otwartej wody. Jedynymi miejscami gdzie powstawało coś na kształt drobnych stawków, były właśnie

miejsca, gdzie dziki zażywają kąpiei. Okazało się, że właśnie takie bajora są chętnie kolonizowane przez *Aeshna cyanea*, która znajduje w nich dogodne miejsce rozwoju. Z całą pewnością zbiorniki tego typu oferują ważkom bogate zasoby pokarmowe – od larw i poczwerek komarów było w nich aż gęsto. Pozostaje pytanie na ile takie zbiorniki mają charakter trwałe – chociaż przy bardzo dużej odporności na warunki siedliskowe tego gatunku nie ma to zasadniczego znaczenia. Sięgając do informacji o dzikach okazuje się, że na terenie zajmowanym przez poszczególne watahy zawsze występują ulubione przez nie kąpieliska. Spełniają one bardzo istotną rolę w życiu dzików, po pierwsze związaną z higieną, pod drugie – w upalne dni są istotne ze względu na termoregulację, po trzecie – zaschnięte błoto tworzy warstwę ochronną przed pasożytami. Jest jeszcze jeden aspekt, wspólne kąpiele spełniają bardzo istotną rolę w integracji watahy i ustalaniu jej wewnętrznej hierarchii. Te fakty wskazują, że zbiorniki tego typu mają raczej charakter trwałe, z czego korzysta wszędobylska *A. cyanea* wykorzystując je jako miejsce swojego rozwoju.

Badania były finansowane przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (projekt MEiN nr 2 P04C 129 29).

Piśmiennictwo

HEIDEMANN H., SEIDENBUSCH R., 1993. Die Libellenlarven Deutschlands und Frankreichs. Handbuch für Exuviensammler. Verlag Erna Bauer, Keltern

HEIDEMANN H., SEIDENBUSCH R., 2002. Die Libellenlarven Deutschlands. Tierwelt Deutschlands, 72, Goecke & Evers, Keltern

Key Words: Odonata, dragonflies, Poland, *Aeshna cyanea*, development site.

Pionowe i poziome parametry wylotu *Ophiogomphus cecilia* (FOURCROY, 1785) (Odonata: Gomphidae) w małej rzece nizinnej

Horizontal and vertical parameters of *Ophiogomphus cecilia* (FOURCROY, 1785) (Odonata: Gomphidae) emergence in small lowland river

Grzegorz TOŃCZYK

Katedra Zoologii Bezkręgowców i Hydrobiologii, Uniwersytet Łódzki, ul. Banacha 12/16, 90-237 Łódź, e-mail: tonczyk@biol.uni.lodz.pl

Abstract. Short note on horizontal and vertical parameters of the position of *Ophiogomphus cecilia* exuviae in the bank zone of small lowland river. The measurements of 111 exuviae positions were made. The average height on which exuviae were found was 77 cm (min. 11 cm, max. 172 cm, most often from 60 to 120 cm), the average distance from the bank line was 43 cm (min. 0 cm, max. 210 cm, most often from 0 to 50 cm).

Zbierając wyniki ważek można zauważyć, że miejsce gdzie je się spotyka określone wysokością nad powierzchnią wody i odaleniem od brzegu, jest typowe dla poszczególnych gatunków. Można zatem stwierdzić, że cechy te są specyficzne dla poszczególnych gatunków, z tym zastrzeżeniem, że przedziały wyżej wymienionych parametrów mogą być dość szerokie. Powyższe stwierdzenie potwierdza lektura opracowania CORBET'A (1999), który podaje, że można u poszczególnych gatunków zauważyć preferowanie wysokości i oddalenia od brzegu miejsc, w których zachodzi przeobrażenie. Zaznacza jednak, że jest to w dużym stopniu uzależnione od zabudowy brzegów.

Podaje również, że średnie minimalne wysokości, na których znajduje się wylinki to 0–20 cm, a średnie maksymalne wysokości to 2–2,5 m. Według tego autora wysokością charakterystyczną dla Gomphidae (rodziny, do której zaliczany jest *Oph. cecilia*), na której zachodzi przeobrażenie jest przedział 25–50 cm. Podobnie jak wysokość, na której przechodzi przeobrażenie, cechą charakterystyczną jest również oddalenie od brzegu zbiornika. Zwykle odległość ta nie przekracza kilku metrów, chociaż znane są przypadki znajdowania wylinek w odległości kilkudziesięciu metrów od brzegu zbiornika, co w tabelarycznym zestawieniu możemy znaleźć również w pracy CORBETA